

PÄRT:

„Peaks ümber sündima, aga nii kiiresti ei jaksa“

Roomas toimunud kontserdil küsib **Miina Pärn**, kas me ei ole mitte **Arvo Pärt**le mõttelist paavstirüüd selga pannud.

Ühel varajasel kevadhommi- kul võib Vatikanis Püha Peetruse väljakul näha umbes sellist pilti, nagu on kirjeldanud Juhan Viiding luuletuses „Ei ilmu“: nimetu linna nimetule väljakule sammuvad sõnatult kogu maailma kinematograafias ära kujutatud, äramängitud pühakud, märtrid ja suurvaimud.

Vatikanis toimuvad järjekordse paavstifilmi võtted. Püha Peetruse basiilika ette moodustub samal ajal igapäevane otsatu saba, mis väljaku äärega kohakuti kaardub ja rahva hiiglaslikku poolkaarde veab.

Mida need inimesed usuvad, seda me ei tea. Sellegipoolest uurivad nad sisse jõudes läbi iga nurgakese ja peatuvad taeva võtmeid hoidva tohutu pronksist Peetruse kuju ees, et paitada tema varbaid, mille Rooma jõudnud palverändurite käed ja huuled on sajandite jooksul siledaks suudelnud. Tänapäeval ei suudle Peetruse jalgu muidugi enam keegi. Peab olema väga palju usku ja südikust, et anda suud

FOTO GIORGIO BENNI

pronkskujule, mida on katsunud miljonid käed.

Samal, 7. mai õhtul toimub Rooma ühes vanimas kirikus Santa Sabina basiilikas EV100 pidustuste raames **Arvo Pärti** autorikontsert, kuhu on kutsutud ligi 800 kõrget külalist Vatikanist, Itaaliast, Saksamaalt ja Eestist. Saksa saadik Püha Tooli juures **Annette Schavan** hoolitses isiklikult selle eest, et Rooma 5000 kiriku hulgast oleks Pärti muusika jaoks välja valitud see õige. Lavale astub Grammy koosseis: Eesti Filharmoonia Kammerkoor ja Tallinna Kammerorkester dirigent **Tõnu Kaljuste** juhatusel.

ARVO PÄRT ISTUB SANTA SABINA basiilika tagumise seina ääres asuvale puust pingile. „Paljude asjadega on nii, et ei oska neid haarata. Ja ei saagi neid haarata. Aga praegu, kui me selles kirikus oleme - siin on mingi erakordne akustika. Ma võiksin ütelda küll, ehkki ma ei saa seda millegagi tõestada ja see võrdlus on minu poolt natuke liiga vägivaldne, et see on nagu paradiisi akustika. Mis paneb kõik asjad paika. Ma ei ütleks, et selle taga on ainult arhitektuur, aga vaim on selline.“

Tõepoolest, kui need seinad kõnleksid, võiksid kirikuseinad rääkida meile jutlustajavendade ordu rajajast Dominicusest ja Aquino Thomasest, kes mõlemad Santa Sabinas peavarju leidsid. Viivi Luik kirjutab „Varjuteatris“, et roomlaste jaoks on põhja pool

Alpe elavad rahvad siiani barbarid, kes söövad rasva ja pekki, ei oska palvetada, juukseid lõigata, ülikonda õmmelda ega ilu hinnata. Et Martin Luther tõmbas seal imedele kriipsu peale. Aga kas pole ime, et 1976. aasta veebruaris sündis seal põhja pool, ühes Mustamäe paneelmaja korteris kahehäälnel klaveripala „Aliinale“, millest sai alguse tintinnabuli-muusika?

42 aastat hiljem kuulab Itaalia asevälisminister esireas lummatult Pärti „Te Deumi“ ning selle lõpus vajub tal endalegi märkamatult suu ammuli. Kontsert, mille idee sai alguse möödunud aastal Pärtile antud Joseph Ratzingeri preemiast, on teda silmanähtavalt raputanud.

Raputuseks võib nimetada ka seda, mis toimus Arvo Pärti mõtetes hetkel, kui ta preemiast teada sai. „Hirm tuli peale,“ ütleb Pärt kontserdieelses vestluses kõhklematult, „tegelikult peaks ümber sündima, aga nii kiiresti ei jaksa. See on ilus, mis paavst Benedictus XVI mulle on andnud. Ma olen nii palju rääkinud, et ma ei ole selle vääriline ja see on iseenesest mõistetav. Aga see paneb mõtlema. See teeb sellised kergeemised inimesed nagu mina natuke tõsisemaks. See paneb suu rohkem kinni ja silmad lahti nende asjade poole, millele me muidu käega lööme ja ükskõiksed oleme.“

Nanni Moretti filmis „Habemus Papam - Meil on paavst“ on kõnekas seik, kus kardinalid kogunevad Six-

AUTORIKONTSERTEER 800 KÜLALISELE: Arvo Pärt tema loomingut kuulama tulnud publiku ees Santa Sabina basiilikas.

tuse kabelisse uut paavsti valima ja igaüks neist palvetab mõttes Jumala poole: „Palun mitte mina!“ Võib-olla mõtles midagi sellist 2005. aastal ka **Joseph Aloisius Ratzinger**. Aga Sixtuse kabeli korstnast hakkas tõusma hallikasvalget suitsu ning Püha Peetruse basiilika kellad kuulutasid kogu maailmale, et uus paavst on valitud. Joseph Aloisius Ratzinger oli saanud **Benedictus XVI**.

„On selline ilus palve, et peab kõik vastu võtma, mis sa oled ära teeninud,“ ütleb Pärt Ratzingeri preemia- le mõeldes, „aga ärge saage minust valesti aru, ma ei räägi, et ma midagi head olen ära teeninud. Ma olen ära teeninud vastupidist - hukkamõistmist ja karistust. Ja selle peale selle palve lõpus öeldakse, et - Issand, mõtle minu peale oma paradiisis. Nagu ütles see röövel, kes Kristusega koos risti löödi, aga kes kahetses oma pattu ja kes ennast hukka mõistis.“

2013. AASTAL OTSUSTAS PAAVST Benedictus XVI taas Joseph Ratzingeriks saada. Võib-olla tundis ta mõned aastad hiljem Arvo Pärtis ära oma saatusekaaslase. Ei ole raske ära arvata, kelle muusika saadab Nanni Moretti filmis paavsti valimist ja kelle loomingu poole pöördub pilk siis, kui tahetakse rääkida pühadusest. Kas ei ole meie, isehakanud konklaav, Arvo Pärtile selga pannud mõttelist paavstirüüd? Tahame alati kuulda, mida ta mõtleb, soovime, et ta vaataks meie peale oma mõistva pilguga ja naerataks oma kõikevõitvat naeratust. Ja temal ei ole kusagile tagasi astuda.

Pärast kontserti läheneb lauljatele Santa Sabina basiilikas hämmeldunud kuulaja, kelle jaoks Pärti muusika kontsert oli vististi esmakordne kogemus, ja avaldab oma vaimustust. Ainult ühest asjast ei saanud ta aru: „Mis keeles te laulsite? Ma kuulsin ainult: „Saatan, saatan, saatan.“ (Arvo Pärti „Te Deum“ lõppeb sõnadega: „Sanctus, sanctus, sanctus.“)

2018. aastal paavst olla, tähendab suudelda pronksist Peetruse kuju, mida igaüks on puudutanud. Mida tähendab olla Arvo Pärt, teab ainult üks inimene maailmas.

Miina Pärn töötab Klassikaraadios.